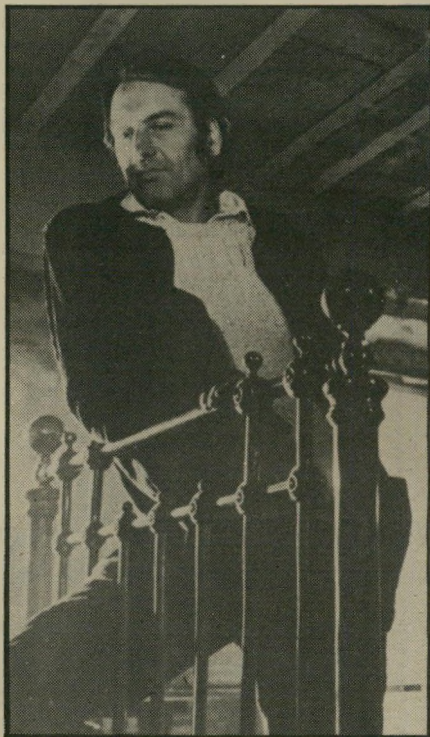

תפקידו הנעים של המדור הזה, בין השאר, הוא להכין את צופי הקולנוע לקראת סרטים מיוחדים, מסובכים יותר, יוצא־דופן, מן הסוג שאין מציגים כל יום בישראל. זאת, משום שהניסיון מלמד כי ללא הכנה, נופלים סרטים אלה לא פעם על אוזן אטומה ונכשלים עוד לפני שהיתה להם הזדמנות להגיע לקהל היעד הנכון שלהם.

מצב הדברים, סרט שעשה הבימאי הגרמני וים וונדרס לפני קצת יתר משנתיים, ועתיד להיות מוצג בקרוב בארץ, מתאים בהחלט להגדרה הזאת. זהו סרט שחור־לבן של בימאי שנחשב אמנם אחד היוצרים החשובים ביותר בגרמניה, כיום, אבל בישראל מכירים אותו רק בזכות החבר האמריקאי סרט שהופק במהירות רבה בפורטוגל ועיקרו הרהורים על עשיית סרטים ככלל, על חוויותיו האישיות של הבימאי וונדרס כפרט, ובשני מישורים אלה, יש בהחלט צורך בהבהרות.

הגאון האמיתי. אם פאסבינדר היה "הילד הגורא" של הקולנוע הגרמני, הרי וים וונדרס,

ספטיק בוישי במצב הדברים וונדרס מתוודע

לדעת הרבים, הוא הגאון האמיתי שצמח שם. סרט הגיע לגיל 40 ומאחוריו כבר תריסר סרטים באורך מלא, אם לוקחים בחשבון את פאריס־טקסאס שהוא עומד להציג השנה בפסטיבל קאן.

הוא מטורף אמיתי לקולנוע, שעליו אפשר לומר, תוך שימוש בציטטה של ז'אן לוק־גודאר, כי המציאות בסרטים קרובה לו יותר מן המציאות שבחיים. הוא חסיד נלהב של הקולנוע האמריקאי וסרטיו מלאים במחוות ליוצרים הגדולים שהוא מעריץ.

לדבריו, הוא למד לעשות סרטים תוך התבוננות ביצירותיו של הבימאי היפני יאסו־יירו אוזו, נעזר לכל אורך הדרך בהמצאותיו של אלפרד היצ'קוק, גילה את הסיפור הקולנועי אצל הוארד הוקס ואת חולה המוסר אצל ג'ון פורד. הוא מסוגל להמשיך את הרשימה הזאת שעות על גבי שעות, הוא מוכיר את ניקולאס ריי (על מותו עשה וונדרס את אחד הסרטים המוזעזעים ביותר שנעשו אי פעם על כליון הגוף האנושי), גודאר, ברטו, אנטוניוני וכן הלאה. והוא מצטט ומזכיר את כולם בסרטיו.

יש המחלקים את סרטיו לשתי קאטגוריות: סרטים שהוא עצמו כתב להם את הסיפור, והם מצולמים בשחור/לבן, וסרטים שבהם עיבד לקולנוע סיפורים של אחרים, ואלה נעשו בצבע עם (ודגמה לסוג השני הם החבר האמריקאי לפי פאטרישיה הייסמית או חרדת השוער מול בעיטת הפנדל לפי פיטר האנדרטקה).

בתנועה מתמדת. התכונה הבולטת החוזרת על עצמה כמעט בכל סרטיו, היא התנועה המתמדת שבה נמצאים גיבורים, הנוסעים תמיד ממקום למקום, נראים חסרי שורשים וביד, מחפשים יעד שלרוב אינם מגיעים אליו. בדיוק כפי שהם מחפשים את עצמם ואינם מוצאים

ג'ק ניקולסון:

אוסקר של חיבה

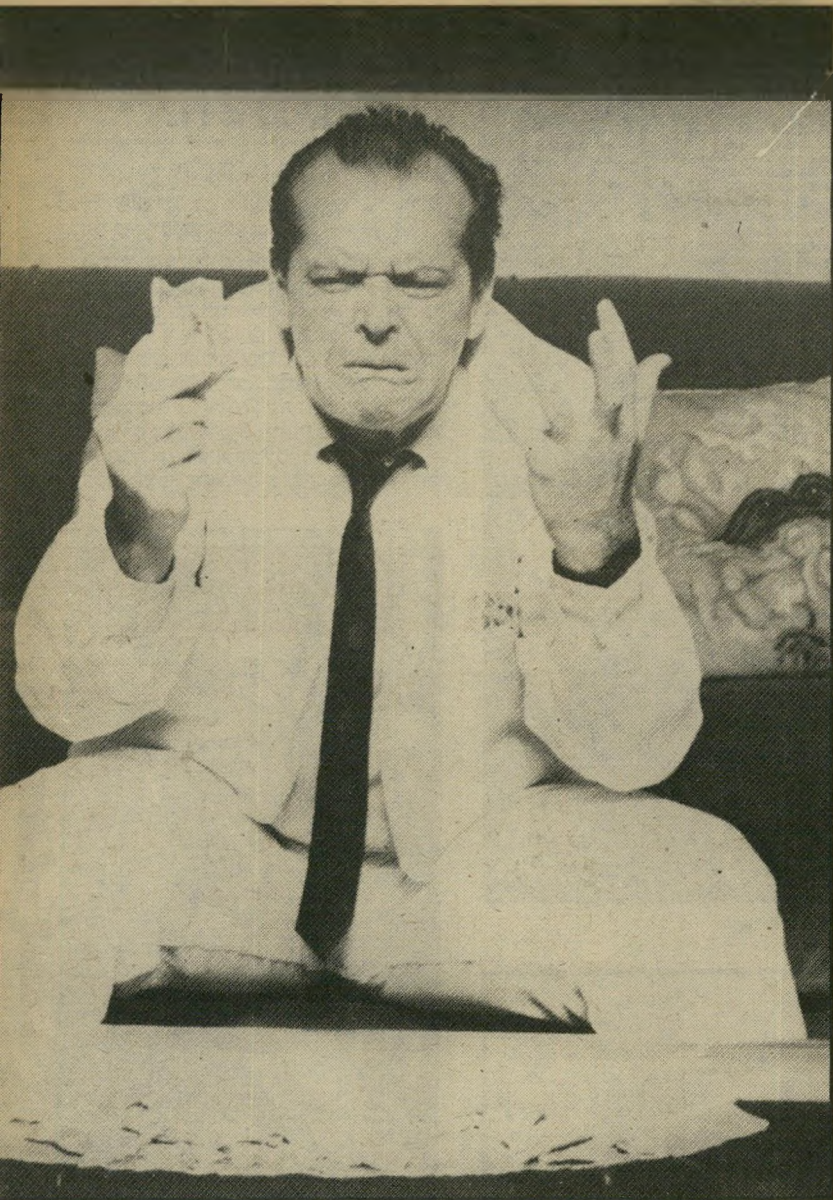
קשה להעלות על הדעת חלוקת אוסקרים משעממת יותר מזו של השנה. הכל היה צפוי מראש והתרחש בדיוק לפי התוכנית. תנאים של חיבה היה המועמד הגדול, וזכה בכל מה שניבאו כי יזכה. בין השאר, בפרס על תפקיד המישנה הטוב של השנה, אשר הוענק לאחד הכוכבים הגדולים של הוליווד, אשר הסכים להופיע באחד התפקידים היותר צנועים בסרט.

לגבי ג'ק ניקולסון, אין זה יוצא־דופן. רכבו לתהילה החלה עם תפקיד מישנה בסרט אדם בעיקבות גורלו אחרי שהופיע בתפקידים ראשיים רבים לפני כן, ואיש לא השגיח בו. מאז הוא מכריו, ללא הרף, כי התפקיד הוא שמעניין אותו, ולא היקפו. הוא הוכיח זאת גם בעבר, כאשר הסכים לגלם את דמותו של הסופר יוג'ין או'ניל. בסרטו של וורן ביטי אדומים, שהכוכבים בו היו ביטי עצמו ודיאן קיטון.

"איני יכול לשכוח את עצמו של טוני קרטיס, מאמר לי פעם, כי אני נוהג בחוכמה כשאני מסכים להופיע בתפקידי מישנה כבר היום, כי כך לא ירגיש אף אחד בשינוי, כאשר כל מה שיוצע לי יהיו רק תפקידי מישנה."

לא שיש לניקולסון סיבה לראגה. אחרי שהיה מועמד לאוסקר שבע פעמים וקיבל אותו פעם אחת (ועל קן הקוקיה) הוא אחד מכוכביהעל של עיר הסרטים.

את תפקיד האסטרונאוט ברימוס המנסה להתכחש לשנים שחולפות, לכרס התופחת

שחקן ג'ק ניקולסון בביתו לא צריך דיאטה

ולקרחת המתפשטת, בהתעלסויות עם נערות שיכולות להיות בנותיו, הוא מסביר בפשטות: "אני כבר בן 46 ואיני מתכוונן להמשיך כל חיי בתפקידים של בני 35. חוץ מזה, זאת הפעם הראשונה שלא הייתי צריך לעשות דיאטה לפני ההסרטה ולא הייתי צריך להתקשט בפיאה נוכרית."

מובן שמהות התפקיד רומזת לקירבה מסוימת לסרט אחר, שגם הוא היה בין המועמדים לפרסי האקדמיה, הצוות המובחר, שהוא סיפור תוכנית החלל האמריקאית. "האמת היא שביקשתי לראות את הסרט לפני תחילת הצילומים של תנאים של חיבה. אבל הוא עוד לא היה מוכן. עם זאת, החלטתי להמר ולשים דגש חזק עם מרכיב קומי ברור, על הדמות שאני מגלם. משום שהייתי משוכנע כי דברים אלה חייבים להיות חלק בלתי־נפרד מן הטיפוס של האסטרונאוט."

ואכן, אין ספק שכל מי שיילך בימים אלה לראות את הצוות המובחר יגיע למסקנה שגיבורי הסרט, לכשייצאו לגימלאות, עשויים בהחלט להיראות כמו ניקולסון בתנאים של חיבה.

חתן ג'ק ניקולסון ובלה שירלי מקליין בתנאים של חיבה בלי פיאה נוכרית

מסקיצה של תסריט ביד, ואשר אילתה, שינה, עיפץ ושיפר תוך כרי עיבוד את הסרט שהוא עשה, היתה זו חוויה מהממת.

ואמנם, בין חטיבה אחת של צילומים לשנייה, בהאמט, הוא הספיק לעשות, בדרכו שלו, שני סרטים נוספים באורך מלא, ועוד שניים קצרים. וכיום, סבורים רבים ששני הסרטים הארוכים שנעשו בתקופה זו, ברק מעל המים (על ניקולס ריי) ומצב הדברים, נושאים עליהם את חותמו של וונדרס הרבה יותר מן הסרט האמט, שנראה כהפקה הוליוודית אופיינית ואנונימית כמידה רבה.

יומן אישי. מצב הדברים נראה, כמידה רבה, כיומן אישי של וונדרס, זאת למרות שהוא מכחיש בתוקף כאילו זה תיאור חוויותיו הפרטיות, בעוברו על האמט. עלילת הסרט מספרת על צוות הפקה העובד בפורטוגל על סיפור מדע־בידיוני בשם הניצולים, שאינו אלא גירסה חדשה של סרט ישן בשם האיש המסוכן בעולם שנעשה על־ידי אחד מוותיקי הבימאים של הוליווד, אלן רוואן. רוואן נפטר לפני כשנה, בגיל 98.

תשובה. התכונה הזאת של אנשים בדרך איפיינה אותו עד כדי כך, שכאשר החליט להקים לעצמו חברת סרטים עצמאית בגרמניה, הוא קרה לה סירטי הדרך.

חלום שהתגשם. בעיקבות הצלחות היוקרה הרבות שלו, דלה אותו פראנסיס פורד קופולה מאירופה והביא אותו לאמריקה, כמטרה לטפח דור חדש של בימאים הוליוודיים בנוסח גרמניה, בדיוק כפי שלפני 50 שנה, טיפחו שם בצורה זו או אחרת אנשים כמו פריץ לאנג, ארנסט לוביטש, בילי ויילדר ואחרים. בעיני וונדרס היה זה חלום שהתגשם, סוף כל סוף לעבוד כמו כל הגדולים שהעריך כל חייו, מה עוד שהזמן, באותה הזדמנות, לכיים סרט על אחת הדמויות אשר השאירה חותמה על כל הקולנוע הקלאסי של אמריקה, הלא הוא מחבר ספרי המתח דאשיאל האמט.

הפקת הסרט האמט הפכה לאפוס בפני עצמו. היא נמשכה ארבע שנים עם הפסקות קטנות וגדולות ושליש שבהם נראה היה שהסרט כולו יבוטל. לגבי וונדרס, האיש שרגיל היה לצאת ליום הצילומים הראשון כאשר אין לו יותר

כל הצוות מתגורר יחד במלון על שפת האוקיינוס האטלנטי, והמחצית הראשונה של הסרט מתארת את מערכת־היחסים שבין העובדים, הצוות הטכני, השחקנים, התסריטאי והבימאי, זאת אחרי שהצילומים נפסקים משום שהכסף הדרוש להמשך העבודה אינו מגיע עוד והמפיק ההוליוודי אינו משיב לכל הפניות המופנות אליו. בחלק השני של הסרט, נוסע הבימאי, שהתייאש מן ההמתנה, ללוס־אנג'לס, כדי לחפש את המפיק ונתקל בכל המערכת הפינאנסית הסבוכה והמפוקפקת העומדת מאחרי תעשיית הסרטים, ושולטת בה הלכה למעשה. את המפיק עצמו הוא מוצא בתוך קרנוע, החג ללא הרף על פני כבישי העיר האינסופיים, ומנסה להימנע מפגישה עם כרישי העולם התחתון, אשר נתנו את הכסף להפקה, אבל בוודאי שלא ציפו לאותם המראות האכזריים שנשלחו להם על־ידי הבימאי, האמנותי" מפורטוגל, "לא שהם רוצים להרוג אותי," מסביר המפיק, "אבל מה לעשות, הם מחפשים סיפור. זה מה שהם רוצים" (המשך בעמוד 52)